

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 6/2005 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
pension för arbetstagare och till vissa lagar som
har samband med den**

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 april 2005 en proposition med förslag till lag om pension för arbetstagare och till vissa lagar som har samband med den (RP 45/2005 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- biträdande avdelningschef Tuulikki Haikarainen, överdirektör Tarmo Pukkila och övermatematiker Leena Väänänen, social- och hälsovårdsministeriet
- verkställande direktör Kari Puro, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen

- aktuariechef Pentti Tervola, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Etera
- chefsjurist Heikki Kotila, Ömsesidiga arbetspensionsförsäkringsbolaget Varma
- socialpolitisk sekreterare Kaija Kallinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- förhandlingschef Jorma Skippari, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- jurist Jarmo Pätäri, Akava rf
- juris kandidat, ombud Johan Åström, Finlands Näringsliv rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland rf
- utvecklingschef Maijaliisa Takanen, Pensionsskyddscentralen
- biträdande direktör Rainer Lindberg, Konkurrensverket.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagstiftningen om arbetspension för löntagare inom den privata sektorn sammanslås. I den föreslagna nya lagen om pension för arbetstagare samlas de bestämmelser om arbetstagarnas pensionsskydd och om sökande av ändring i pensionsskyddet som för närvarande ingår i lagen om pension för arbetstagare, la-

gen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och lagen om pensioner för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare. I den nya lagen preciseras också bestämmelserna om ordnandet av pensionsskyddet och tillsynen över det. De lagar som nu föreslås innehåller inga nya pensionspolitiska ändringar.

I propositionen föreslås att en separat lag stiftas om Pensionsskyddscentralen. I lagen sammanförs de administrativa föreskrifter som gäller Pensionsskyddscentralen och dess uppgifter. I fråga om ikraftträdandet av lagen om pension för arbetstagare föreslås att en separat lag om införande stiftas. Införandelagen föreslås innehålla dels bestämmelser om ikraftträdandet av lagen om pension för arbetstagare, dels bestämmelser om den rätt till deltidspension som gäller arbetstagare födda före 1947 och den rätt till arbetslöshetspension som gäller arbetstagare födda före 1950. Lagen om införande av lagen om pension för arbetstagare föreslås dessutom innehålla bestämmelser om sådant registrerat tilläggspensionsskydd som redan är stängt.

Syftet med propositionen är att förenhetliga och modernisera lagstiftningen om arbetspen-

sionsskyddet för löntagare inom den privata sektorn. Strukturen i lagstiftningen reformeras och ordalydelsen i enskilda bestämmelser klargörs och preciseras. I propositionen beaktas också de krav som grundlagen ställer i fråga om författningsnivå och bemyndigande. Avsikten är inte att genom den nya språkliga utformningen ändra den tillämpningspraxis som etablerats inom arbetspensionssystemet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2007. Begreppet pensionsgrundande lön i samband med resultatlön ska dock revideras från och med den 1 januari 2006.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Kontroll av pensionsuppgifternas riktighet

Enligt propositionen får arbetstagaren årligen ett pensionsutdrag med uppgifter om pensionsgrundande arbetsinkomster och andra förmåner samt beloppet av den pension som tjänats in. Arbetstagaren ska kontrollera uppgifterna och korrigera eventuella fel. Enligt förslaget åligger det inte längre pensionsanstalten eller Pensionsskyddscentralen att utreda arbetstagarens inkomster för en längre tid än året då utredning begärs och fem år bakåt. Äldre fel korrigeras endast om arbetstagaren själv kan förete en ostridig utredning.

För att ändringen inte ska medföra rättsförluster bör man få arbetstagarna att kontrollera sina utdrag årligen och att söka ändring omedelbart. Utskottet betonar att detta ställer stora krav på informationen. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att man i informationen om lagstiftningen och i uppföljningen av lagstiftningens verkningar fäster särskild vikt vid hur man får ut informationen om vikten av att kontrollera utdraget och vidtar omedelbara åtgärder om de

kortare preskriptionstiderna och överföringen av utredningsansvaret på arbetstagaren medför rättsförluster.

Månatlig nedre gräns för försäkringsskyldighet

Enligt förslaget fastställer man för pensionsförsäkring en nedre gräns på 41,89 euro. Lägre månadsinkomster än så räknas inte in i pensionskyddet och för dem betalas ingen pensionsavgift. Enligt gällande lagstiftning ska alla inkomster som omfattas av KAPL och KoPL försäkras, men inkomsterna ger ingen pension om de understiger 723,60 euro per år. Däremot tjänar man in pension på alla inkomster enligt APL.

Årsinkomstgränsen som ingår i KAPL och KoPL har varit problematisk för de försäkrade. Särskilt inom KoPL finns en mängd personer vilkas inkomster enligt KoPL vissa år har understigit den nedre gränsen med påföljden att försäkringsavgifterna för dem så att säga har hamnat i den gemensamma kassan utan att ifrågasättande persons pensionsskydd har utökats. Detta har varit svårt för de försäkrade att acceptera.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att olägenheten åtgärdas.

Samtidigt framhåller utskottet att en månatlig nedre gräns i all pensionsförsäkring inte får uppmuntra till att man splittrar upp anställningsförhållanden i flera arbetstagares namn och på så sätt kringgår de till arbetspensionen relaterade skyldigheterna. Utskottet anser det viktigt att man i detta avseende omsorgsfullt följer upp lagstiftningens effekter och förhindrar att ett sådant fenomen uppstår.

Arbetstagarens försäkringsskyldighet

Enligt propositionen ska små arbetsgivare ingå avtal med pensionsanstalten om de löner som betalats under ett halvt års tid uppgår till minst 6 000 euro. Hittills har sådana pensionsavgifter i allmänhet handlagts månatligen genom ett s.k. redovisningsförfarande. Enligt lagförslaget kan arbetsgivaren fortfarande tillämpa redovisningsförfarande om lönerna för ett halvt år understiger 6 000 euro. Också i sådana fall kan arbetsgivaren dessutom ingå avtal med pensionsanstalten.

Bestämmelserna innebär en betydande förändring i handläggande av pensionsskyldigheter för små och tillfälliga arbetsgivare, och kan förorsaka en hel del förvirring bland de små arbetsgivare som omfattas av skyldigheten att ingå avtal. Utskottet anser det viktigt att man i informationen om lagstiftningen särskilt vinnlägger sig om att göra denna ändring klar för små arbetsgivare. Utskottet betonar betydelsen av skatteförvaltningens datasystem, som är avsett att underlätta handläggandet av små arbetsgivares arbetsgivarskyldigheter, för anordnande av information och handledning och anser det viktigt att detta system ger klara råd om hantering av pensionsskyldigheterna och behövliga länkar till pensionsanstalterna.

Den nya ArPL ska enligt förslaget innehålla en bestämmelse om sanktionering av försummelser, vilket också ingår i nuvarande lagstiftning. Den sanktion som kommer på fråga är högst dubbel försäkringsavgift. Det är enligt propositionen möjligt också om t.ex. årsanmäl-

ningarna dröjer även om försäkringsavgifterna skulle vara betalda i tid. Utskottet noterar att en så sträng påföljd bara på grund av försenad anmälan kan vara oskälig och menar att man bör beakta påföljdernas skälighet t.ex. i anvisningarna till pensionsanstalterna.

Invalidpensioner

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har i flera betänkanden och utlåtanden tagit upp frågan om bättre sysselsättningsmöjligheter för handikappade och ansett att principen om den senaste arbetsgivarens ansvar bör revideras till att den större risk en handikappad arbetstagare löper att avgå med invalidpension inte får utgöra ett hinder för sysselsättning.

I fråga om företag med under 50 anställda finansieras invalidpensionerna genom för företagen gemensamma försäkringsavgifter, vilket innebär att invalidpensionen inte medför någon särskild risk för ett litet företag som anställer en handikappad. I fråga om större företag ökar ansvaret för invalidpensioner successivt så att företag med minst 800 anställda ansvarar för invalidpensionerna till fullt belopp. Ändå har arbetsgivarna inte alltid varit särskilt väl medvetna om grunderna för fastställande av invalidpensioner och även många småföretagare har förhållit sig kritiska till att anställa handikappade på grund av att de har antagit att den senaste arbetsgivarens ansvar har gällt också dem. De gränser som varit bundna till antalet anställda föreslås i fortsättningen vara bundna till lönesumman. Arbetsgivarna föreslås från 2007 bli indelade i små och stora arbetsgivare på grundval av företagets lönesumma: lönesumman ska för små arbetsgivare understiga 1,3 miljoner euro och för stora arbetsgivare med fullt självriskansvar vara minst 20,8 miljoner euro. Utskottet betonar att man genom information och utbildning bör eliminera på felaktig kunskap baserade hinder för anställning av handikappade.

Fastställandet av ansvaret för invalidpension ändras också i andra avseenden. Från början av 2006 ansvarar arbetsgivarna under de två senaste åren tillsammans för invalidpensionen. Dess-

utom får stora arbetsgivare en riskklassificering enligt vilken pensionsavgifter utbetalas på grundval av pensionsfall under de senaste åren.

De förestående ändringarna räcker enligt utskottets mening inte till för att eliminera det grundläggande problemet. Också efter att ändringarna genomförts tvingas ett företag som anställer en handikappad ta en högre risk än vanligt i fråga om ansvar för invalidpension om det inte handlar om små arbetsgivare. Utskottet anser det viktigt att regeringen tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna arbetar vidare på att främja sysselsättningen av handikappade och på att åstadkomma ett mer rättvist system.

Enligt propositionen kan en person som under studietiden blir arbetsoförmögen inte tillgodöra sig den kalkylerade intjänade pensionen

för studerande eller framtida inkomster om han eller hon blir arbetsoförmögen före avläggande av examen på annat sätt än enligt lagen om olycksfallsförsäkring eller trafikförsäkringslagen. Pensionsskyddet kommer då i många fall att enbart baseras på folkpension. Med tanke på ett jämlikt och rättvist bemötande av personer hävdar utskottet att en studerande på så sätt kan råka i en sämre situation än en person som erhåller motsvarande arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anför

att social- och hälsovårdsutskottet bör beakta vad som sagts ovan.

Helsingfors den 17 juni 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jukka Gustafsson /sd
vordf. Anne Holmlund /saml
medl. Susanna Haapoja /cent (delvis)
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd (delvis)
Pehr Löfv /sv
Riikka Moilanen-Savolainen /cent
Markus Mustajärvi /vänt

Terhi Peltokorpi /cent
Leena Rauhala /kd (delvis)
Paula Risikko /saml (delvis)
Jukka Roos /sd (delvis)
Tero Rönkä /sd
Kimmo Tiilikainen /cent (delvis)
Jaana Ylä-Mononen /cent
ers. Matti Kauppi /vänt (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.